

ביאורים

מהדורת אור עזיון

²³⁶ **קושיה שביעית** - הייתכן שאדם נוצר לא תמים - לא שלם, ועל ידי חיתוך של חלק מגופו - הערלה - הוא יהיה תמים? בכדי לענות על כך אנו צריכים להבין מה פירוש המושג "תמים" - דבר תמים הוא דבר שלם, שאין בו לא תוספת ולא חסרון. כאשר מלים את האדם או הוא מגיע לכלל השלמות מפני שהורידו לו החלק המיותר.

²³⁷ **קושיה שמינית** - היאך יתכן שפרה אדומה תטהר את הטמאים ותטמא את הטהורים - כיצד יכול להיות שדבר אחד יעשה שתי פעולות הפוכות?

²³⁸ אמנם איננו יכולים להבין זאת עד הסוף, אך אנו רואים דוגמאות דומות לכך במציאות - האש מצד אחד מתיכה את המתכת ומצד שני מקפיאה את החלב ועושה אותו גבינה קשה, וכן מים מייבשים את עץ השקמה ומרטיבים את עץ התרזה, וכן האוכל טוב לאדם רעב ורע לאדם שבע. על ידי דוגמאות אלו אנו יכולים להבין קצת שדבר אחד יכול לעשות שתי פעולות הפוכות.

²³⁹ **קושיה תשיעית** - שני השעירים שהוקרבו ביום הכיפורים (ויקרא טז, ח) נועדו אחד לה' ואחד לעזאזל. יש החושבים בטעות שעזאזל הוא שד ואיך יתכן שתף עם שד ה' התשובה היא שעזאזל הוא שם של הר. הסיימת 'אל' אינה מלמדת ששם זה מיוחס למלאך או לשד שהרי ישנם בתנ"ך שמות רבים של מקומות עם סיומת 'אל', כמו יקתאל (מלכים ב' יד, ז), יבנאל (יהושע טו, יא), ירפאל (שם יח, כז) וירואל (דברי הימים ב, כ, טז).

²⁴⁰ אם שני הקרבנות מיועדים לנמען אחד - לקדוש ברוך הוא, מדוע צריך שני קרבנות, למה לא מספיק אחד, שעל ידי זה נראה שיש שני נמענים לקרבן - הקדוש ברוך הוא ושד או שטן? התשובה היא שאת שני השעירים הקריבו לה' בשביל לכפר על עוונות, וישנו צורך בשני קרבנות לא מפני שישנם שני נמענים אלא מפני שהם צריכים לכפר על אנשים בשני מקומות: שעיר אחד הוקרב בבית המקדש בשביל לכפר על עוונות הכהנים שרוב עוונותיהם בבית המקדש, ושעיר שני הוקרב על הר קשה מחוץ לבית המקדש מפני שרוב עוונות בני ישראל נעשים מחוץ לבית המקדש.

הגורל שנעשה בין השעירים לא נועד לברר למי מוקרב כל שעיר אלא על מי מכפר כל שעיר, על הכהנים או על ישראל.

²⁴¹ **קושיה עשירית** - איך יתכן שעגלה ערופה מכפרת למקריביה על חטא שאפשר שלא הם חטאו בו כלל, כמו שנאמר (דברים כא, א): "לא נודע מי הכהו?"

²⁴² צריך להבין שהאדם נענש לא רק כאשר הוא עושה דבר שאסור לו לעשות אלא גם כאשר הוא נמנע מלעשות דבר שהוא היה צריך לעשות. אם אנשי העיר הזאת היו מצייבים שוטרים בכמות מספקת אותו אדם לא היה נהרג, ואם היה נהרג היו הרוצחים נתפסים. לכן גם הם אשמים במותו ועליהם להיענש. העונש כולל את קניית העגלה, וכן את השבתת האזור מזריעה ועיבוד.

²⁴³ **קושיה אחת-עשרה** - כיצד ניתן להאמין בתורה כאשר אנו רואים ששומרי מצוותיה הוא מסכן וכולם לועגים להם, אם התורה הייתה אמיתית היא הייתה מגינה על שומריה ועושה אותם אנשים מבוססים ומכובדים? התשובה היא שאם כך היה הדבר, היו אומרים שבני ישראל שומרים את התורה רק בגלל שהדבר גורם להם להצלחה גשמית ובלעדי זה הם היו עוזבים את התורה, כפי שאמרו שאיוב הוא צדיק בגלל שהוא עשיר ואין לו שום דאגה בחיים. רבנו מפרש שהשטן שבא לפני הקדוש ברוך הוא אינו מלאך אלא אדם המקטרג, כמו שנאמר במלכים א' (יא, יד): "ויקם ה' שטן לשלמה את החד האדומי", וכן נאמר שם (שם, כג): "ויקם ה' לו שטן את רוזן בן אלידע".

²⁴⁴ והוא הטעם שהגויים הם השולטים, מפני שאם היה הפוך, הם היו אומרים שהם לא הלכו בדרך התורה מפני שהם עניים ונשלטים וקשה להם לשמור את התורה. על כן עשה הקדוש ברוך הוא אותם שולטים ואף על פי כן לא שמעו בקולו, ואין להם תשובה טובה מדוע, ואותנו נשלטים ואף על פי כן אנו הולכים בדרך, כמו שאמרו ישראל לה' (תהילים מד, יט): "לא נסוג אחור לבנו ותט אשרנו מני ארצה", וזכינו בשכרנו בדין.

²⁴⁵ **קושיה שתים-עשרה** - איך יכול להיות שהשכר שהקדוש ברוך הוא משלם למי ששומע בקולו שהוא העולם הבא, לא מוזכר בתורה בשום מקום, והשכר המוזכר הוא רק השכר הגשמי שבעולם הזה? התשובה על כך מפורטת בהרחבה במאמר התשיעי.

²³⁶ **והשביעי שישב בחלקי המצוות**: איך יהיה האדם בעוד גופו בבריאותו השלמה איננו ברית מילה תמים, וכאשר יכרת ממנו דבר ידוע יהיה תמים, רצוני בזה המילה? ואבאר כי הדבר השלם הוא, אשר אין בו לא תוספת ולא חסרון, וברא הבורא זה האבר תוספת באיש, וכאשר יכרתו תסור התוספת, וישאר שלם.

²³⁷ **והשמיני שישב בענין פרה אדמה**: איך היתה מצותה שתטהר הטמאים ותטמא הטהורים? ²³⁸ ונאמר איננו דבר זר שישפיע דבר אחד שני פעלים זה הפך זה, בערך על הגוף הפוגע בו. כי אנו רואים, האש מתכתה העופרת, ומקפיאה החלב, ונראה המים מרטיב עץ הארז ומנגב העץ הנקרא אלגמי"ז, ונמצא המאכל הטוב מועיל הרעב ומזיק השבע, ונמצא הרפואה החשובה תועיל לחולה ותזיק לבריא. ואיננו זר שיהיה דבר מטהר הטמא, ומטמא הטהור.

²³⁹ **והתשיעי הקרבן אשר היו מקריבים לעזאזל ביום הכפורים**, כי כבר נדמה לבני אדם שהוא שם שד. ואמר כי עזאזל שם הר, כמו שאמר במקום אחר (מלכים ב' יד, ז) הוא הפך את אדם בגיא מלח עשרת אלפים ותפש את הסלע במלחמה ויקרא שמה יקתאל עד היום. וכן יבנאל ורפאל הכל מקומות. ²⁴⁰ והיה אחד משני השעירים מקריבים אותו על הכהנים במקדש, והאחר מקריבים אותו על ההמון חוץ למקדש, על דרך היתרון. אבל ענין הפלת הגורלות אשר הוא יותר זר ממה שיש בענין, אבאר כי אין זה לשנוי המקרב לו אף הם שניהם קרבן לאלוה אחד, אף הפלת הגורלות בעבור שנוי המקרב בעדם, והם כהנים וישראל. וראוי שיפילו גורלות תחלה, וכאשר יהיה לכל אחד שלו אף יקריב אותו בעד נפשו בברור שהוא קנין לו.

²⁴¹ **והעשירי אמר על עגלה ערופה** איך יכפר בה לעם עוון שלא עשוהו, כי כבר הקדים בתחלת הענין (דברים כא, א) כי ימצא חלל לא נודע מי הכהו? ²⁴² ואמר: כמו שראוי ליסר האדם על עשותו מה שאין ראוי לעשותו, כן ראוי ליסרו על עזבו לעשות מה שראוי לעשותו. ואלה הנזכרים, אלו היו מעמידים שומרים וסובבים בעיר היה נודע מי הכהו, וכאשר לא עשו כן, התחילו בענש, ולא בשעור דמי הבהמה ההיא בלבד, אף במניעותם מן הזריעה בקצת שדותם.

²⁴³ **והאחד עשר** שהוא רואה האמה המחזקת בתורה הזאת דלה ונקלה. ונאמר: אלו שם לאנשי התורה המלכות התמידה, היו אומרים עליהם הכופרים כי אינם עובדים אליהם כי אם לשמירת תנאונם, וכאשר ידעת שאמרו על איוב, ²⁴⁴ והיו עוד אומרים על נפשו, כי לא עבדו בעבור שהשפילם והזילם ולא נתן להם מלכות. והגדיל הבורא אלהו ולא האמינו, ונתקמה עליהם הטענה, והשפיל אלהו ולא כפרו בו, והתחייב הדין להם, וכמו שאמרו (תהלים מב, ט) ולא נסוג אחור לבנו ותט אשרינו מני ארצה.

²⁴⁵ **והשנים עשר** כי לא מצא בתורה גמול ולא ענש בעולם הבא, אבל מצא בה הגמול העולמי בלבד. ואמר, כבר יחדתי לזה הענין מאמר בפני עצמו הוא המאמר התשיעי, אבאר בו כל מה שצריך אליו בענין זה בעזרת הבורא יתברך.

בערך - פועל פעולה שונה לפי החומר שבא עמו במגע. **מתכת** - מתיכה. **על ההמון** - לכפר על חטאי הציבור. **על דרך היתרון** - מכיוון שרוב חטאיהם בחוץ רצוי יותר שתהיה כפרתם בחוץ (הרב קאפח). **אף** - אלא גם. **במניעותם וכו'** - מקום העריפה נאסר בזריעה ועבודה. **ונקלה** - מבוזה. **אומרים על נפשם** - הגויים הכופרים אומרים על עצמם. **בעבור** - בגלל. **אלה** - הגויים. **והשפיל אלה** - ישראל.